

[Boligministeren]

staltninger omfatter udlejede parcelhuse. Såfremt en ejer af et udlejet parcelhus ønsker at få foretaget ændring eller udskiftning af værmånlægget, kan der ifølge den af boligministeriet udstedte bekendtgørelse kun ydes tilskud til en sådan foranstaltning, såfremt en energikonsulent afgiver erklæring om, at tilbagebetalingstiden højst vil være 8 år.

Denne bestemmelse har til formål at sikre, at tilskuddene ydes til energimæssigt rentable foranstaltninger, og hjemmelen til denne bestemmelse i bekendtgørelsen er § 13 a i loven om statstilskud, hvorefter boligministeren bemyndiges til at fastsætte nærmere regler om en konsulenttjeneste, hvis opgave er at yde sagkyndig bistand i forbindelse med foranstaltninger i henhold til loven. Denne bestemmelse blev indsat i loven i forbindelse med de bevillinger, som blev givet som et led i augustforliget 1977. I lovforslagets bemærkninger var bl. a. anført følgende: »Det vil blive en forudsætning for tilskud, at foranstaltningernes energibesparende effekt attesteres af en sagkyndig.«

Den næste sag på dagsordenen var:

3) Første behandling af:

Forslag til lov om ophævelse af lov om dødsstraf for visse handlinger begået under krig eller fjendtlig besættelse samt om ændring af militær straffelov [af Tastesen (S), Jørgen Junior (FP), Yvonne Herløv Andersen (CD), Gert Petersen (SF), Tove Jørgensen (DKP), Niels Helveg Petersen (RV), Mølgaard (DR) og Wilhjelms (VS)].

(Lovforslag nr. L 93. Fremsat 15/11 77).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Jimmy Stahr (S):

Når vi her i folketinget giver love, så vil disse love normalt indeholde rammer, som andre, bestyrelser, administration og domstole, kan bevæge sig inden for. Vi lægger op til en mere eller mindre personlig bedømmelse, og desuden giver vi i langt de fleste tilfælde muligheder for at anke og for at ændre tidligere afgørelser.

Det er en vigtig del af vores lovgivning, at nye synspunkter og nye beviser skal have mulighed for at komme den anklagede til gode eller for den sags skyld til skade. De fleste af os vil ikke være den sikkerhed foruden, hvad enten det drejer sig om en lille butikstuv eller en stor skattesnyder.

Men ét sted i vores lovgivning, nemlig i de paragraffer, vi behandler i dag, er der tale om en definitiv lovgivning. Når en dødsdom er afsagt og fuldbyrdet, kan den ikke ændres. Dødsstraffen må alene af den grund være betænkelig for vores retsbevidsthed.

Hvis dødsstraffen havde det formål, at den ville redde andre og flere liv, så kunne man måske give sig til at diskutere indstillingen til dødsstraf og komme til at stå over for en ubehagelig afvejning af liv mod liv. Men intet kan påvises til forsvar for den definitive straffeform. Lande med dødsstraf har stadig mord – ja, procentvis i visse tilfælde højere end lande uden dødsstraf. Og besættelsesmagter vil fortsat myrde løs og de besatte stadig slå tilbage med mord uanset trussel om dødsstraf.

I diskussionen om dette lovforslag har der ved tidligere behandlinger været henvist til situationen under den tyske besættelse af Danmark i 1940–45. Men situationen er så unormal i tilfælde af krig, besættelse eller krigslignende tilstande, at både lovlige og ulovlige myndigheder vil give sig til at lave særlove, og derfor kan man ikke bagefter undgå en diskussion og eventuelt en tilbagevirkende lovgivning. Jeg finder det derfor ikke rimeligt af den grund alene at bevare dødsstraffen.

Både ud fra et etisk, et generalpræventivt og et lovgivningsmæssigt synspunkt vil det derfor være forkert at opretholde dødsstraffen i dansk lovgivning.

På to væsentlige områder spærrer dødsstraffen os i vore bestræbelser på at indføre et mere humant menneskesyn. Det ene drejer sig om vor opdragelse af børn og unge, hvor vi lægger vægt på at fremstille vold som noget afskyeligt. Vi kan ikke fastholde dette standpunkt rent og så stadig bevare dødsstraffen i lovgivningen. Det andet drejer sig om vore relationer til udlandet. Vi kritiserer – med rette eller urette – andre lande for vold, terror, tortur og andre grusomheder. Det synes jeg vi fortsat skal gøre, men så skal vi først have fejlet for vores egen dør.

[Jimmy Stahr]

Jeg skylder til slut at sige, at den socialdemokratiske gruppe står delt i dette spørgsmål. I øvrigt vil jeg sætte pris på en udvalgsbehandling, og derfor skal jeg anmode om, at forslaget henvises til retsudvalget.

Justitsministeren (Erling Jensen):

Det lovforslag, som skal behandles her i dag, lægger op til en ophævelse af adgangen til at gøre brug af dødsstraf over for visse handlinger begået i krigstid og under fjendtlig besættelse. Forslaget vil således indebære en fuldstændig fjernelse af dødsstraffen fra det danske retssystem.

Forslaget giver efter min opfattelse ikke anledning til en almindelig drøftelse af spørgsmålet om anvendelse af dødsstraf. Efter den debat, der fandt sted her i folketinget for nylig i forbindelse med behandlingen af lovforslaget om dødsstraf over for terrorister, synes der i dag at være almindelig enighed om at tage klar afstand fra anvendelse af dødsstraf under normale forhold.

Spørgsmålet er alene, om lovgivningen bør åbne mulighed for at gøre brug af dødsstraf under de ekstraordinære forhold, der gør sig gældende i forbindelse med krig eller fjendtlig besættelse.

Som bekendt havde folketinget lejlighed til at overveje det samme spørgsmål på grundlag af det identiske lovforslag, der blev fremsat i 1974 af medlemmer af den socialdemokratiske folketingsgruppe. Jeg vil gerne i den forbindelse sige, at jeg finder det værdifuldt, at en bred kreds af medlemmer fra folketingets forskellige partier nu har taget initiativ til en fornyet overvejelse af spørgsmålet om dødsstraffens fuldstændige ophævelse.

Samtidig vil jeg gerne straks give udtryk for, at jeg finder, at der her er tale om et vanskeligt spørgsmål, som ikke kan besvares uden en vis tvivl. Der kan efter min opfattelse anføres synspunkter af betydelig styrke såvel til støtte for de pågældende regler som til støtte for den foreslåede lovændring.

Til fordel for de eksisterende regler vil der kunne henvises til erfaringer fra retsopgøret efter besættelsen og til behovet for uden at skulle gribe til lovgivning med tilbagevirkende kraft at kunne imødekomme de særlige krav om fordømmelse og uskadeliggørelse, som erfaringsmæssigt opstår i forbindelse med krig eller fjendtlig besættelse. Det vil

også kunne siges, at man efter en længere tids fredsperiode bør udvise varsomhed med at tilsidesætte en lovgivning, der blev fundet rigtig og nødvendig på et tidspunkt, hvor de ekstraordinære forhold, som reglerne angår, stod i en helt anderledes klar erindring end i dag.

Det kan ikke nægtes, at det for nogle kan synes lidt farisæisk i dag at ville hævde principper, som mange måske ikke kan føle sig overbevist om selv at kunne leve op til, hvis vi igen skulle komme i en situation som den, der netop havde foreligget, da de gældende regler blev gennemført.

Heroverfor står en række andre synspunkter. Vi betragter dødsstraf som en forkastelig straffeform, der er uforenelig med fundamentale etiske principper. Det kan siges, at denne vurdering ud fra en nøgtern bedømmelse også må gælde, selv når det drejer sig om ekstraordinære forhold som krig eller fjendtlig besættelse. Der er ingen nødvendig modsætning imellem at have forståelse for de stemninger og straffekrav, som opstår under ekstraordinære forhold, og samtidig være af den opfattelse, at sådanne krisebestemte tendenser ud fra en principiel og nøgtern vurdering må anses for forkerte og ikke bør imødekommes.

Finder man at måtte tage afstand fra dødsstraf, også når det drejer sig om helt ekstraordinære forhold, kan det derfor være rigtigt og rimeligt at indrette lovgivningen således, at det bliver så vanskeligt som muligt at imødekomme det krav om dødsstraf, som vil kunne opstå igen under en fremtidig krig eller fjendtlig besættelse, og som man uanset sin forståelse for dets baggrund finder bør afvises i videst muligt omfang.

De to modstridende sæt af synspunkter, jeg her har nævnt, er efter min opfattelse begge af betydelig vægt og lodighed. Afvejningen af disse synspunkter og dermed den endelige stilingtagen til det foreliggende lovforslag må i sidste instans bero på en stærkt personligt præget vurdering. Jeg finder det derfor rigtigst i denne sag ikke at udtale mig på regeringens vegne, men alene at give udtryk for min personlige opfattelse.

Da det helt tilsvarende lovforslag blev behandlet i folketinget i 1974, hørte jeg selv til de medlemmer, der stemte for den foreslåede fuldstændige afskaffelse af dødsstraffen. På linje med de synspunkter, jeg har nævnt

[Justitsministeren]

ovenfor, lagde jeg herved vægt på ønsket om så klart som muligt at udtrykke en afstandtagen fra en straffeform, som jeg betragter som uforenelig med afgørende etiske principper. Jeg har ikke skiftet standpunkt i den forløbne tid, og jeg kan således udtale min personlige støtte til det foreliggende forslag.

Jørgen Junior (FP):

Der er mange danske, der ikke aner, at vi har dødsstraf i den gældende lovgivning, endda i tre eksisterende love. Kun de to kan vel imidlertid blive aktuelle, hvorfor det, i hvert fald foreløbig, kun er disse to love, der foreligger forslag om at få ophævet.

På vegne af et flertal i fremskridtsgruppen skal jeg anbefale, at Danmark nu kommer på niveau med bl. a. Vesttyskland, Schweiz, Østrig, Canada, Finland, Sverige, Island samt visse syd- og mellemamerikanske stater. Ophæves dødsstraffen ikke i den danske lovgivning, så forbliver vi juridisk på det niveau, vi efter min opfattelse sank ned på i 1945, da det danske folketing indførte dødsstraf i loven med tilbagevirkende kraft, der vedtoges den 1. juni 1945. Indtil 1945 var der ikke fuldbyrdet nogen dødsstraf i Danmark siden 1892, og konsekvensen heraf blev, at loven blev ophævet i 1930. I 15 år levede Danmark med en borgerlig lovgivning uden dødsstraf.

Historikere vil ved årtusindskiftet sikkert med nidkærhed kaste sig over arkiver, der vil vise, at lille Danmark sikkert nok beskyttede sine egne ledere bag ved et skjold, som jeg finder var umoralsk og på mange måder folkebedrageri, og allerede i dag er det vel blevet alment accepteret, at de personligheder, der i deres ensomhed talte om juridisk galehus, havde entydigt ret. Ekstra Bladet vurderede det for nogle måneder siden ganske fornuftigt, da det bl. a. skrev:

»Man må håbe, at vore parlamentarikere årgang 1977 har lært så meget af fortidens tåbeligheder, rigsdagen 1945, at de ikke lovgiver på en stemningsbølge og lader sig lokke på den galej. Dødsstraf er og bliver at gå fanatikeres ærinde, et skridt mod »standretter«, »folkedomstole«, mod det »istiske« diktatur.«

I forbindelse med denne lov fra 1945 dømtes 301 danskere til døden. Dette skete i perioden mellem 1945 og 1950. 78 af døds-

dommene blev stadfæstet ved højesteret. 46 blev fuldbyrdet ved skydning. 32 blev benådet ved en kongelig beslutning – heraf i øvrigt 2, fordi de var kvinder. Der er således 255 mennesker, der har prøvet at være idømt dødsstraf uden at miste livet af den grund.

I 1952 indførtes dødsstraf i yderligere en dansk lov. Dette skal ses i forbindelse med, at Danmark havde underskrevet menneskerettighedserklæringen den 10. december 1948; denne forbyder gennemførelse af enhver lovgivning med tilbagevirkende kraft. Denne lov fra 1952 vil gøre det lettere for de politikere, der i de fremtidige krigssituationer eller – som det siges, meget passende – under fjendtlig besættelse ønsker at benytte dødsstraffen. Dette er efter min opfattelse ganske uacceptabelt set fra et retssynspunkt. Lovgivningen vil kunne benyttes til at tilfredsstille en oppisket folkestemning. Den vil endog i visse tilfælde kunne benyttes til at skaffe sig af med politiske fjender. Den er helt uholdbar som en del af et demokrati.

Det er derfor forslagsstillernes, min opfattelse, at besindige lovgivere i fredstidsperioder må sørge for at fjerne eller vanskeliggøre, at det er muligt at spille fandango med de demokratiske moralbegreber. Der er sikkert ingen tvivl om, at menneskerettighedserklæringen vil have en værdi som et fadervor i helvede, hvis tilstrækkeligt skrupeløse politikere skal redde sig selv eller skaffe sig en magtposition gennem en stemning, som de måske selv pisiker op gennem medierne. Men selv et fadervor i helvede kan måske være medvirkende til at forsinke eller forvirre en forkert beslutning. Derfor skal det gøres så vanskeligt som muligt for sådanne lovgivere; de må i det mindste stilles over for den konflikt at skulle lovgive med tilbagevirkende kraft og genindføre dødsstraf på en måde, som ikke er acceptabel i forhold til menneskerettighedserklæringen.

Det vil kun være et ganske naturligt tegn på vor udvikling frem mod en efterlevn af de demokratiske grundprincipper, hvis vi utvetydigt tager afstand fra begrebet dødsstraf i den nuværende lovgivning og dermed også i den militære lovgivning. Det kan ikke være meningen, at man skal udsætte soldater for andre retsforhold end civile borgere.

Hvad angår den tredje lov, hvori dødsstraffen eksisterer, så er det som bekendt den lov fra 1945, som burde være uaktuel; den er

[Jørgen Junior]

mere end 30 år gammel, den burde være uden interesse for moderne lovgivere. Der er imidlertid en grund til, at denne lov ikke er helt uinteressant og derfor var med i det første udkast, som blev forelagt de syv forslagsstillere, og det er, at den tidligere justitsminister i sin tid svarede hr. Fuglsang, at man stadig væk

Formanden:

Jeg er nødt til at bede om en rask afslutning her.

Jørgen Junior:

. . . o. k. Jeg skal afslutte og komme ind på det spørgsmål senere. Jeg kommer med et spørgsmål i anden runde til justitsministeren.

Jeg skal blot sige, at jeg synes, det er helt oplagt, at vi nu må tage afstand fra en efter min mening nærmest middelalderlig lovgivning, som praktiseres alt for mange steder i denne verden. Vi må komme på niveau med de lande, som har indset, at man ikke kan være dette bekendt længere.

Arne Christiansen (V):

Jeg er meget enig med justitsministeren, når han understreger, at det forslag, som behandles i dag, ikke bør give anledning til en generel drøftelse af dødsstraf. Jeg er enig med ham, fordi de to love, det drejer sig om, jo så klart afgrænser sanktionsmulighederne så vel i den borgerlige som i den militære straffelov.

Jeg er også enig med justitsministeren om, at det er et meget vanskeligt og et stærkt personligt spørgsmål, den holdning man må indtage til lovene, som de foreligger, og til forslaget om at afskaffe dødsstraffen.

Der er tale om gengangerforslag. De blev fremsat i 1973 af den daværende justitsminister og i 1974 af socialdemokratiske medlemmer af tinget. Dengang var der en del fra venstre, der ikke kunne medvirke. Det er også tilfældet i dag, og jeg taler på deres vegne, som vender sig mod dette forslag.

Må jeg sige, at jeg finder ikke, at der er fremkommet nye argumenter i dag i forhold til behandlingen for fire år siden, og argumenterne for at bevare disse to sanktionsmuligheder i de to love er også de samme. Jeg vil også her gøre justitsministerens ord til mine og sige, at det er alvorlige ting, det dre-

jer sig om, det er vel den alvorligste lov, vi kan behandle her i salen. Men også alvoren i den holdning, som vi er nogle stykker der indtager, vil jeg gerne fremhæve. Jeg skal ikke af den grund gentage de mange argumenter, som jeg og andre førte i marken i 1974, kun fremhæve nogle principielle synspunkter.

Jeg er af den opfattelse, at folketinget ikke én gang til må bringes i den situation, at det som rigsdagen i 1945 må lovgive med tilbagevirkende kraft, fordi folk er parat til i harme og i foragt over for terrorister og mordere at tage loven i egen hånd. De, som nu omtaler begivenhederne dengang i forbindelse med denne lovbehandling, vil jeg henvise til at læse Rigsdagstidende, både fra 1945 og fra 1952, hvor erfaringerne fra besættelsestiden og retsopgøret blev omsat i lov for netop at hindre en sådan situation for den lovgivende forsamling, som forslagsstillerne nu vil kunne skabe mulighed for.

Som sagt bør vi i et retssamfund principielt ikke bringe den lovgivende forsamling i den situation, at man skal lovgive med tilbagevirkende kraft, og da slet ikke om straffelovens alvorligste sanktion: dødsstraffen. Den konsekvens bør dagens forslagsstillere også tage ind i deres overvejelser.

Jeg vil også advare imod at tro, at lovgiverne i 1945 og i 1952, så lidt som de, der i dag fastholder loven, repræsenterer en anden etisk eller en anden humanistisk indstilling end forslagsstillerne.

Man kan måske diskutere den generalpræventive virkning af dødsstraf i den borgerlige straffelov, men jeg er dog af den opfattelse, at dødsstraffen, som den er hjemlet i den militære straffelov, har præventiv virkning og er nødvendig for landets sikkerhed i givne situationer.

Jeg vil gerne slutte med at sige, at den almindelige humanisering af straffelovgivning, som præger disse år, ikke bør vinde indpas inden for de to meget snævre og klart afgrænsede områder, som lovbestemmelsen om dødsstraf omfatter. Hvis verden udvikler sig på fredelig vis, som vi alle håber og arbejder for, så bliver disse love aldrig effektive, men de står som forsikring mod selvtægt og mod trusler mod landets sikkerhed i en nødværgesituation af en karakter, som adskillige medlemmer af dette ting endnu kan huske. Derfor skal lovene bevares, som også

[Arne Christiansen]

halvdelen af tingets medlemmer mente, da vi sidst diskuterede det spørgsmål.

Annelise Gotfredsen (KF):

Det er jo, som andre ordførere har nævnt, ikke første gang, vi har et forslag til behandling om ophævelse af lov om dødsstraf for visse handlinger begået under krig eller fjendtlig besættelse samt om ændring af militær straffelov.

Jeg tror ikke, det tjener noget formål at genoplive den debat, der allerede flere gange er ført her i tinget, men vil henvise til, hvad mine udmærkede forgængere har udtalt om dette emne, senest hr. Hans Toft i 1974 i folketingets forhandlinger, sp. 5330.

Jeg vil dog tillade mig at citere endnu en gang, hvad professor, dr. jur. Stephan Hurwitz skrev i Ugeskrift for Retsvæsen i 1945, altså umiddelbart efter besættelsens ophør. Disse ord har desværre stadig aktualitet, og krigs- og besættelsestrusler er såvist et faktum trods alle fredsbestræbelser – et faktum, som også det moderne velfærdsmenneske må leve i skyggen af. Professor Hurwitz udtalte:

»De grunde, der ligger bag kravet om dødsstraf for forræderi og lignende ryngreb på landsmænd under krigsforhold, er for det første sådanne, der har sammenhæng med disse forbrydelsers særlige farlighed, herunder den voldsomhed, hvormed de ryser den almindelige retsbevidsthed. Men hertil kommer deres sammenkædning med fjendtlige handlinger, som mødes med krigens eller partisankrigens våben. Den almindelige bevidsthed er indstillet på, at prisen i denne kamp er livet. Retsopgøret med stikker og drabsmænd i fjendens tjenste har psykologisk set træk af en forlænget krigsførelse. Også dette forklarer, at retsfølelsen her i langt højere grad end ved normal retsforfølgning leder til dødsstraf som den naturlige sanktion.«

Til disse argumenter må lægges det måske vigtigste, at man ved bevarelse af loven, som den er i dag, hindres i at skulle tage stilling til indførelsen af love med tilbagevirkende kraft, oven i købet vedrørende denne den største af alle straffe. Vi må således konkludere, at vi, uagtet at vi i øvrigt, som vi også adskillige gange har fastslået, er modstandere af dødsstraf i fredstid, må gå ind for bevarel-

se af den nuværende lovgivning og således afvise dette lovforslag.

Yvonne Herløv Andersen (CD):

Hos centrum-domokraterne er der ligesom i de andre partier delte meninger. Jeg skulle tale både for den ene og for den anden opfattelse, men det kan man næsten ikke, så jeg vil koncentrere mig om min egen personlige mening og blot meddele, at gruppen står delt.

Det er min absolutte mening, at det er nødvendigt at genfremsætte dette lovforslag med års mellemrum. Der er sagt, at intet er ændret. Jo, tiden, tiden ændrer sig, og tiden vil være med de ønsker, der er om at ændre denne lovgivning. Ingen vil vel glemme den periode, der førte til loven, som den ligger her, men tiden arbejder for en humanisering af hele retsplejen. Debatten i dag er også meget anderledes, end den var i 1974. Jeg har taget mig tid til at læse alt igennem, hvad der blev sagt i debatten i 1974, i 1952 og i 1945, så selv om jeg ikke personlig – som det blev fremhævet under debatten i 1974 af flere ordførere – har gennemlevet tiden, så har jeg i hvert tilfælde sat mig ind i, hvad det var, der førte til, at loven blev indført.

Det er sagt fra modstandernes side, at det var, for at folk ikke skulle tage loven i egen hånd. Jeg mener, at man så for at tilfredsstille disse mennesker har ophøjet det til lov, som de ønskede. Jeg finder det heller ikke spor præventivt, at der findes dødsstraf inden for dette snævre område. Jeg tror ikke, det afholder nogen fra at begå de handlinger, der er omtalt. Det er min personlige overbevisning, at intet menneske med loven i hånd skal kunne tage et andet menneskes liv. Vi har haft en del debat vedrørende konventioner, hvor Danmark ikke vil udlevere til lande med dødsstraf. Man kunne vel ikke tænke sig, at det modsatte kunne blive tilfældet.

For mit eget vedkommende mener jeg ikke, man overhovedet skal have dødsstraf stående i den danske lovgivning. Det mener jeg ikke vi kan være tjent med. Når dette lovforslag først er blevet fremsat på nuværende tidspunkt – der har jo et stykke tid været ønske om at få det fremsat – er det, fordi vi ikke ønskede det fremsat sideløbende med lovforslaget om dødsstraf for terrorisme. Dette forslag tog tinget helt klart afstand fra.

[Yvonne Herløv Andersen]

Det, vi så nødig ville have, var, at hr. Glistrup skulle stemme for vort forslag, samtidig med at han fremsatte sit eget forslag om terrorisme. Nu er den sag afgjort, folketinget har taget meget klar stilling til det. Man ønsker ikke dødsstraf i de tilfælde indført herhjemme. Så må konsekvensen heraf også være, at man afskaffer den sidste rest.

Lilli Gyldenkilde (SF):

Jeg skal kort komme med nogle principielle bemærkninger fra socialistisk folkeparti. SF er imod dødsstraf. SF er imod krig og dermed også imod militæret.

Dernæst skal jeg udtrykke et håb om, at lovforslaget denne gang vil blive vedtaget. Dødsstraf hører fortiden til, synes vi, den fortid, hvor man levede efter teser som tand for tand og øje for øje. Et land på så højt et kulturelt humanistisk stade som Danmark burde for længst have afskaffet dødsstraffen. Jeg skal ikke undlade at gøre opmærksom på, at SFs ordfører ved behandlingen i 1974 så anderledes på det, end vi gør i folketingsgruppen i dag.

Tove Jørgensen (DKP):

Jeg skal lige sige, at jeg taler på den samlede DKP-gruppens vegne, når jeg siger, at vi går ind for dette forslag, som vi er medforlagsstillere til. Jeg taler for en gruppe, der flere gange for nogle af medlemmernes vedkommende selv har måttet se døden i øjnene. Alligevel har de ikke ønske om, at man skal kunne straffe andre med dødsstraf. Bevarelsen af dødsstraf er et udtryk for en primitiv og uciviliseret tankegang, som ikke hører hjemme i et moderne samfund. En så kategorisk afstraffelsesform rimer ikke med de retsprincipper, som vi ønsker skal være gældende i dag, og det gælder også, når det drejer sig om krig og fjendtlig besættelse.

Det er glædeligt, at folketinget for kort tid siden afviste et forslag fra hr. Glistrup om indførelse af standretter. Det må derfor være ønskeligt, at folketinget drager den fulde konsekvens, således som også fru Yvonne Herløv Andersen var inde på, og afviser princippet om dødsstraf alle steder i lovgivningen, hvor det endnu findes. Jeg er ganske overbevist om, at det også vil møde forståelse ude iblandt befolkningen.

Det er prisværdigt, at justitsministeren selv går ind for forslaget, selv om det virkede lidt vattet at stå og argumentere på den ene side og på den anden side, i stedet for at tage stilling til det problem, der ligger, nemlig: vil vi som princip afstå fra at benytte os af dødsstraf?

Det er rigtigt, som hr. Jørgen Junior nævnte, at det vil kunne bruges til at skaffe sig af med politiske fjender i en strammet situation. Jeg kan ikke anerkende de bemærkninger, som hr. Arne Christiansen og fru Annelise Gotfredsen fremkom med, specielt ved at henvise til tidligere behandlinger af sagen. For det er jo rigtigt, som det også blev sagt før, at tiden har ændret sig. Vi tilhører en generation – i hvert tilfælde flere af os, der er kommet herind, efter at forslaget sidst er blevet behandlet – der ikke mener, at det er en afstraffelsesform, som vi kan anerkende længere, og vi betragter det ikke som rimeligt at opretholde den i lovgivningen. Det, vi taler om her, er jo nogle spilleregler, vi ønsker at bruge over for hinanden, og her kan vi altså fra den kommunistiske gruppe sige, at vi vil aldrig nogen sinde – heller ikke i en position, hvor vi kom i en magtsituation – anvende dette middel over for politiske modstandere. Det kunne jeg godt ønske at også vores politiske modstandere ville give udtryk for, at man klart tilkendegav, at dette er ikke noget, der hører hjemme i moderne retspraksis.

Niels Helveg Petersen (RV):

For den radikale folketingsgruppe og for mig personligt er dette spørgsmål enkelt at besvare. Vi er imod dødsstraf under enhver form. Det er en form for straf, som virker dehumaniserende på samfundet. Vi støtter forslaget og håber, at det i denne samling kan komme til en afgørelse, der falder anderledes ud end sidst.

Inge Krogh (KrF):

Da dette lovforslag i 1974 var til afstemning, stemte jeg for dette lovforslag, og det vil jeg også gøre denne gang. Jeg mener ikke, at man under nogen omstændigheder kan afbryde et andet menneskes liv, lige meget hvilke forbrydelser det har begået. Vi er delt i min gruppe, som i de fleste andre grupper,

[Inge Krogh]

men et overvældende flertal vil stemme for lovforslaget.

Ib Christensen (DR):

Dødsstraffen er uigenkaldelig, den er barbarisk, den er forældet, den er ikke værdig for et moderne retssamfund, dens præventive virkning er tvivlsom eller findes ikke. Vi kan bare se på lande som USA og andre, hvor man endnu har dødsstraf, og hvor voldskriminaliteten er langt værre end i lande, der ikke har den som sanktionsmiddel.

De ekstraordinære forhold, som dannede baggrunden for loven af 1952, ligger så langt tilbage i tiden, så det ikke rigtig har relevans at drage dem frem. Tiden er en anden, og forholdene har ændret sig. I øvrigt er det min opfattelse, at det ikke på forhånd er muligt at lovgive om så ekstraordinære forhold som krig og besættelse.

Retsforbundets folketingsgruppe kan på baggrund af disse bemærkninger støtte forslaget om afskaffelse af de sidste rester af dødsstraf. Efter de ordførertaler, der indtil nu er holdt, er der grund til at tro, at der vil være et betragteligt flertal for en sådan afskaffelse af den sidste rest af dødsstraffen.

Sidste gang, i 1974, faldt forslaget jo kun, fordi der var et ret stort mandefald i de daværende forslagsstilleres folketingsgruppe, nemlig den socialdemokratiske gruppe. Denne gang håber jeg, at man derfra såvel som fra de andre folketingsgrupper møder fuldtaligt, sådan at vi kan vedtage dette lovforslag med et betydeligt flertal.

Wilhelm (VS):

Jeg mener, at det, som der står i det sidste punktum i bemærkningerne, er dødsstraffen som princip, man opfordrer folketinget til at tage stilling til.

Derom kan jeg sige, at hele VS principielt er modstandere af dødsstraffen. Vi mener, at vi bør følge de 9 andre lande, der allerede totalt har afskaffet denne sanktionsmulighed, deriblandt Sverige og Finland.

Vi mener samtidig, som jeg har sagt det før, at dette forpligter os til ikke at genindføre dødsstraffen med tilbagevirkende kraft, som det skete i 1945. Det er selvfølgelig enklere for de grupper, hvor det er hele partiet, der står bag tilslutningen til dette forslag,

end for de partier, der er delt på spørgsmålet.

Hvis man endelig skulle se praktisk på det, som nogle har været inde på, så vil jeg sige, at jeg finder, erfaringerne fra årene efter 1945 er de dårligst tænkelige. Erfaringerne viser, at det var de sager, der hurtigt kunne afgøres, hvor man faktisk også fik eksekveret nogle dødsdomme, mens de langt alvorligere sager, som trak ud på grund af deres tilsyneladende komplicerethed, først blev afgjort, da hetzbølgen havde lagt sig, og da man ikke følte det samme opinionspres for en dødsstraf. Det er klart, at det er en anden situation med en definitiv sanktion som denne, end det ville have været med en mere traditionel sanktionsform.

Det tilsiger, at netop lovgiverne forsøger, selv om erfaringerne ikke er særlig gode, at holde hovedet koldt over for disse situationer, som kan opstå.

Jeg vil gerne udtrykke min uforbeholdne anerkendelse af, at justitsministeren langt om længe i sin redegørelse kom frem til at udtrykke et klart personligt standpunkt til dette forslag.

Jeg vil endelig sige til de partier, der erklærer, at de er delt i spørgsmålet, at det er her, problemet kommer om lovgivning med tilbagevirkende kraft. Jeg synes egentlig godt, vi kunne forlange, at ordførerne for de partier – ligesom vi andre er i stand til det – sagde: o.k., vi er delt i dette spørgsmål, vi er uenige om det, eller måske er hele gruppen imod forslaget, men hvis det vedtages, vil man også fra de partier afstå fra at gennemføre nogen lovgivning med tilbagevirkende kraft. Så bortfalder i virkeligheden det eneste argument, som hr. Arne Christiansen havde i denne sag, når det kom til stykket.

Nathalie Lind (V):

Der er medlemmer i mit parti, som vil kunne støtte det fremsatte lovforslag. Vi havde en lang debat om det i 1973, og allerede dengang gav jeg udtryk for, at jeg og de medlemmer, der er enige med mig, af principielle grunde var imod dødsstraf. Jeg synes, det er rigtigt, at folketinget nu får en lejlighed til at tage stilling til dette. Som bekendt bortfaldt et oppositionsforslag i 1974, fordi der var stemmelighed. Jeg skal ikke gentage de argumenter, der har været fremført, her.

[Nathalie Lind]

Jeg vil blot takke justitsministeren for et – synes jeg – meget afbalanceret, meget klogt indlæg i denne uhyre svære sag. Som sagt, der er også i venstres gruppe tilhængere af dette lovforslag.

Kjærulff-Schmidt (FP):

Det, der kalder mig herop, er argumentationen fra nogle af de ordførere, der har talt til fordel for at bevare de nuværende regler. Der argumenteres jo på den måde, at det kan være rart, at denne hjemmel nu engang består, for der kunne opstå situationer, hvor det kunne være rart at have hjemmelen for ikke at skulle i gang med at lovgive med tilbagevirkende kraft. Jeg synes, man skal overlade den tids problemer til den tids politikere. Det kan da ikke afvises, naturligvis, at der i år 2011 eller 1993 eller på et eller andet andet tidspunkt kunne være en situation – det ved vi intet om – hvor man ville føle det på samme måde som de ordførere, jeg nævnte, nu har givet udtryk for, at det ville være rart at have sådan en hjemmel. Men det er ikke vores ansvar. Det er den tids politikeres ansvar, hvis man ønsker en sådan hjemmel tilvejebragt. Man skal ikke til den tid kunne påberåbe sig: ja men det drøftede folketinget jo i 1978 og var enige om, at denne hjemmel skulle opretholdes. Det er ikke noget, folketinget i dag bør tage et ansvar for. Det må man tage stilling til til den tid, hvis det problem nogen sinde skulle opstå, hvad det forhåbentlig aldrig gør.

Tastesen (S):

På forslagsstillernes vegne vil jeg gerne takke for modtagelsen af lovforslaget her og håber på, at alle gode gange er 3. Forslaget er jo, som det er sagt, identisk med det forslag, som en socialdemokratisk regering fremsatte i 1973, men som bortfaldt på grund af folketingsvalget i december 1973. Derefter blev det fremsat af socialdemokratiet som opposition i 1974, men bortfaldt på grund af stemmelighed, 80 mod 80. Nu må det så vise sig ved en ny prøvelse, om der er et flertal i folketinget, hvad jeg håber og tror der er, for princippet om, at dødsstraffen skal forsvinde i dansk lovgivning.

Lad mig føje til, at når det gælder den militære straffelov, så er det jo således, at der står i den militære straffelov, at ved en krigs-

afslutning bliver en dødsstraf automatisk ændret til en straf på livsvarigt fængsel. Det er min opfattelse, at lige så vel som man har et ansvar over for krigsfanger, som man naturligvis skal frihedsberøve i det omfang, det er nødvendigt, så må man kunne gøre det samme mod dem, der forbryder sig mod den militære straffelov i en krigssituation. Derfor mener jeg, at dødsstraffen i denne lovgivning ikke er nødvendig.

Når det gælder straffelovstillægget fra 1952, så er der næppe tvivl om, at man dengang ud fra en overbevisning om, at man gjorde det rigtige, stemte for denne lovgivning. Men det afgørende i vor holdning her må jo være, hvordan vi opfatter situationen nu, så mange år efter. Det er min opfattelse, at hvis der opstår en ny situation – det kan også være et svar til hr. Wilhjelm, som var inde på spørgsmålet, om man skal gennemføre en lovgivning med tilbagevirkende kraft – så må det virkelig være fremtidens politikere, som tager det ansvar på sig. Jeg mener, det er noget, man må vige tilbage for; det er noget, som giver en samvittighedskonflikt. Den samvittighedskonflikt må fremtidens lovgivere løse i en given situation, som vi absolut ikke kender – ingen siger, historien gentager sig nøjagtig på samme måde som tidligere. Det må være dem, der i en given situation står med et ansvar, der må tage det ansvar på sig. Det, vi har nu, er en anden samvittighedskonflikt. Vi vil gerne kunne tale med i koret af nationer, som har en humanistisk livsholdning, som afskyr de barbariske metoder, man bruger nogle steder med tortur og dødsstraf o. lign., og vi vil gerne kunne tale med den kraft, som situationen gør nødvendig.

Hr. Jørgen Junior bragte noget ind i debatten, som jeg helst havde set man ikke havde fremdraget. Jeg vil afholde mig fra at fremsætte en vurdering som den, hr. Jørgen Junior kom frem med, af dem, der tog ansvaret for loven med tilbagevirkende kraft i 1945. Jeg er helt overbevist om, at disse mennesker har været i en forfærdelig samvittighedskonflikt, før de traf deres afgørelse i den sag, og derfor tror jeg, at vi så mange år efter i hvert fald skal afholde os fra at anlægge en fordømmende vurdering. Jeg finder det helt unødvendigt, at vi beskæftiger os med den lov fra 1945, fordi den vil uddø af sig selv. Hvis vi tager den frem i denne forbin-

[Tastesen]

delse, vil det fremkalde følelser hos folk, som jeg på det bestemteste må tage afstand fra at vi kalder frem her, når det er helt unødvendigt i den situation, vi befinder os i.

Jørgen Junior (FP):

Jeg har klart og tydeligt givet udtryk for, at vi er ikke historikere. Vi skal ikke interessere os for, hvad der skete i 1945. Det, det drejer sig om her, er at få afskaffet dødsstraffen i den danske lovgivning. Det er meget godt, man har loyalitet i socialdemokratiet. Nu hørte vi, hr. Tastesen har loyalitet over for 1945-socialdemokrater. Det er helt i orden, det skal få lov at stå uimodsagt. Det er også udmærket, at den nuværende justitsminister har loyalitet over for den tidligere justitsminister. Den tidligere justitsminister sagde – åbenbart for at redde en uheldig udtalelse om, at han fandt retsopgøret afsluttet, hvad jeg synes var en fornuftig udtalelse – i et spørgsmål her i folketinget til hr. Fuglsang: ja men man eftersøger stadig væk nogle mennesker. Dette bekræfter – efter min opfattelse i loyalitet – den nuværende justitsminister. Men han vil ikke sige noget om, hvem de pågældende mennesker er, som der kan være tale om, for man ved, at de vil sende et brev, et åbent brev, og spørge: er vi eftersøgt for noget, som ifølge lovens bogstav – der er ingen, der tror, det vil ske i virkeligheden – teoretisk kan medføre dødsstraf eller i hvert tilfælde en dom efter denne lov? Så synes jeg faktisk, det er for billigt og for uselt, at ministeren ikke vil svare.

Jeg havde i mit manuskript, som desværre var blevet for langt, meget høfligt og ganske upolemisk spurgt ministeren, om han, siden han sidste gang havde svaret fra denne talerstol vedrørende noget, som efter min opfattelse er forkert og med ministerens vidende er forkert, om han da ville sige, hvordan situationen er nu. Så var alt glemt; der var bare sket noget nyt i det halve år, siden ministeren sidst sagde noget herom fra talerstolen. Jeg forstod på ministeren, at det ville han ikke. Men loyalitet kan også være ubehagelig, hvis den medfører – efter min opfattelse – usandfærdighed.

Denne debat, som har været glædelig og lykkelig ud fra det synspunkt, at den sikkert viser, at der er et flertal, der går ind for en rimelig retsordning, skulle nødvendigvis plettes af, at

man i loyalitet ikke også vil have de små teoretiske rester væk, men faktisk undlader at svare, fordi det, man kan svare, nok ikke er så rart.

I øvrigt synes jeg, det er fantastisk, at det kan være en hemmelighed, at personer er eftersøgt af politiet. Jeg har aldrig før hørt, at det skulle være noget, man ikke gerne ville have udbredt. Men o.k., nu er disse bemærkninger sagt. Jeg går ud fra, at ministeren er lidt beskæmmet.

Justitsministeren (Erling Jensen):

Jeg har intet at føje til, hvad jeg tidligere har meddelt hr. Jørgen Junior om nøjagtigt det spørgsmål, han nu rejser. Det skulle da lige være, at hvis der efter denne debat er en fornemmelse af, at nogen trak en usædvanlig saglig og velafbalanceret debat ned på et lavere plan, så betvivler jeg, at de fleste i denne sal mener, at det var mig.

(Kort bemærkning).

Jørgen Junior (FP):

Ministeren skal have lov at blive i sin tro. Jeg synes, realiteterne skal tale for sig selv.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling
vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til retsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

4) Første behandling af:

Forslag til lov om ændring af færdselsloven. (Sikkerhedsseler, knallerter's placering m. v.). (Lovforslag nr. L 183. Fremsat 27/1 78).

Sammen med denne sag foretoges de under punkterne 5–7 på dagsordenen opførte sager, nemlig: